

NOI ASPECTE ALE PROBLEMEI DETENȚIEI PREVENTIVE ÎN MATERIA PROCEDURII PENALE

Igor DOLEA

CZU: 343.26

idolea@irp.md

Hotărârile Curții Europene, în materia detenției preventive, în privința Republicii Moldova conțin un spectru de probleme care, probabil, ar putea pretinde la un top dintre cele mai diverse. Se pare că acestea vizează toate aspectele măsurii: detenția în lipsa unui mandat, sau aplicarea arestării de către judecătorul fără competență [1]; arestarea în lipsa unei suspiciuni rezonabile [2]; aplicarea arestării în scopul de a împiedica adresarea la Curtea Europeană [3]; încălcarea de către autorități a obligației pozitive de a acționa cu diligență în cazul persoanelor arestate [4]; arestarea în baza unei hotărâri nemotivate [5]; neexaminarea probelor la aplicarea arestării preventive [6]; încălcarea dreptului la tăcere [7]; comunicarea cu avocatul [8]; accesul avocatului la materialele dosarului [9]; neinformarea despre toate acuzațiile penale la aplicarea arestării [10]; lipsa temeiurilor de arestare [11] ș.a. S-ar părea că această bogată jurisprudență urma să determine sistemul național la învățarea unor lecții. Totuși, recente cercetări empirice [12] par să infirme această ipoteză. Problemele constatate vizează atât normele de procedură, cât și aplicarea vicioasă a acestora.

Așadar, pe lângă faptul că a fost coborât standardul legal de admitere a aplicării arestării de la infracțiunii grave la infracțiuni mai puțin grave, normele procedurale nu fac diferențiere dintre infracțiunile comise prin violență sau intenție/imprudență, aceasta lăsându-se exclusiv la discreția judecărilor. Este adevărat că normele procedurale indică asupra analizei proporționalității în raport cu circumstanțele individuale ale cauzei penale. Totuși, se pare că o asemenea prevedere este insuficientă.

Constatarea bănuielii rezonabile și a riscurilor justificative depinde de toate circumstanțele cauzei [13]. Nu se poate expres de prevăzut care materiale trebuie prezentate de fiecare dată la etapele arestării [14]. Totuși, o interpretare extensivă, în defavoarea normelor materiale, aduce atingerea nu doar art. 5 [15], dar în opinia noastră și art. 7 din Convenție,

ca și neglijarea necesității și proporționalității măsurii [16]. Se pare că, în unele cazuri din practică, sarcina prezentării probelor în apărare este pusă în exclusivitate pe acuzat sau apărătorul său, procurorul renunțând de a le prezenta, chiar dacă sunt administrate. Soluția care pare a fi rațională în acest caz este prezentarea întregului dosar judecătorului de instrucție, cu anumite limitări proporționale pentru apărare, dacă scopul este legitim.

În materia examinării în contumacie, Curtea Europeană la fel a trasat unele „reguli de joc” [17]. Se pare că în unele cazuri, însăși neprezența învinutului este interpretată, în mod eronat, ca o prezumție a existenței bănuielii rezonabile și a riscurilor, chiar și în cazuri când învinutul în mod obiectiv nu cunoștea despre statutul său în cauză sau în general despre existența unui dosar penal în privința sa.

Este un drept al apărării de a solicita audierea unor martori în cadrul examinării demersului [18], acesta fiind constituit și la nivel legislativ. Se pare că acest drept al apărării este neglijat, în unele cazuri. Judecătorii motivează refuzul de a audia martorii apărării prin termenele restrânse de examinare a demersurilor, în mod firesc acesta nefiind un argument acceptabil.

Alte probleme, care la fel provoacă îngrijorări în materia arestărilor, țin de recunoașterea vinovăției ca o condiție de solicitare a aplicării unor măsuri neprivative de libertate. La fel, în mod neunitar, în activitatea practică se aplică normele privind dreptul învinutului de a solicita ședința publică. Se utilizează o practică vicioasă de respingere parțială a demersului și aplicare a arestării pe termen mai scurt sau de aplicare a arestării la domiciliu. Se pare că la prelungirea arestării accentul se pune mai mult pe prezentarea probelor de confirmare a vinovăției, decât pe probe care vin a confirma riscurile și necesitatea aplicării măsurii.

Interdicțiile și obligațiile puse în fața persoanei deținute la domiciliu, în unele cazuri, par a avea o aplicație standard, fără o analiză suficientă a specificului infracțiunii, particularităților cauzei penale și a persoanei față de care sunt aplicate. Se observă o tendință generală de reticență în aplicarea alternativelor.

Liberarea provizorie, în unele cazuri, este aplicată în lipsa riscurilor sau chiar a bănuielii rezonabile. La fel, în cazul recunoașterii vinovăției, sau a cooperării cu organul de urmărire penală, șansa de a obține

liberare provizorie este cu mult mai mare. Se constată o neaplicare absolută a cauțiunii ca măsură alternativă detenției.

Problemele abordate impun noi intervenții la nivel legislativ și de practici în materia examinată *supra*.

Referințe:

1. CtEDO, *Boicenco c. Moldovei*, 11 iulie 2006; *Modircă c. Moldovei*, 10 mai 2007; *Gorea c. Moldovei*, 17 iulie 2007; *Străisteanu și alții, c. Moldovei*, 7 aprilie 2009. [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
2. CtEDO, *Litschauer c. Moldovei*, 13 noiembrie 2018. [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
3. CtEDO, *Cebotari c. Moldovei*, 13 noiembrie 2007 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
4. CtEDO, *Stici c. Moldovei*, 23 octombrie 2007; *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, 23 octombrie 2007. [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
5. CtEDO, *Ursu vs Moldova*, 27 noiembrie 2007; *Malai c. Moldovei*, 13 noiembrie 2008; *Străisteanu și alții c. Moldovei*, 7 aprilie 2009; *Popovici c. Moldovei*, 27 noiembrie 2007. [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
6. CtEDO, *Boicenco c. Moldovei*, 11 iulie 2006; *Mușuc c. Moldovei*, 6 noiembrie 2007 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
7. CtEDO, *Becciev c. Moldovei*, 4 octombrie 2005; *Șerban c. Moldovei*, 4 octombrie 2005 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
8. CtEDO, *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, 23 octombrie 2007 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
9. CtEDO, *Castraveț c. Moldovei*, 13 martie 2007 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
10. CtEDO, *Tripăduș c. Republicii Moldova*, 22 aprilie 2014 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
11. CtEDO, *Leva c. Moldovei*, 15 decembrie 2009 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
12. CtEDO, *Oprea c. Moldovei*, 21 decembrie 2010 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc.
13. DOLEA, I. et al. *Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora (Cercetare empirică)*. Chișinău: IEFIS, 2020. 170 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
14. CtEDO, *Ignatenco c. Moldovei*, 8 februarie 2011 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: echr.coe.int hudoc

ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ECONOMICE

Drept

15. CtEDO, *Buzadji c. Moldovei*, 5 iulie 2016 [Accesat 26.06.2020]
Disponibil: [echr.coe.int hudoc](http://echr.coe.int/hudoc)
16. CtEDO, *Litschauer c. Moldovei*. 13 noiembrie 2018 [Accesat 26.06.2020]
Disponibil: [echr.coe.int hudoc](http://echr.coe.int/hudoc)
17. CtEDO, *Tripăduș c. Moldovei* 22 aprilie 2014 [Accesat 26.06.2020]
Disponibil: [echr.coe.int hudoc](http://echr.coe.int/hudoc)
18. A se vedea spre ex.: CtEDO, *Vasiliciuc c. Moldovei* 2 mai 2017 [Accesat 26.06.2020] Disponibil: [echr.coe.int hudoc](http://echr.coe.int/hudoc)
19. CtEDO, *Becciev c. Moldovei*, 4 octombrie 2005 [Accesat 26.06.2020]
Disponibil: [echr.coe.int hudoc](http://echr.coe.int/hudoc)